

‘Spoken’ is een subliem meesterwerk

Wiggle Wouda

Sproken. Ze bestaan niet. En toch figureren ze soms in ons hoofd als kleine valse gidsen, duiveltjes of gewoon als stemmetjes. Stemmetjes die ons handelen becommentariëren of juist kritiseren. Wil je tijdens een ruzie echt geen lelijke dingen zeggen, dan hoor je vanuit een hoekje in je hersenpan: Zeg het dan! Gewoon doen. Het is verdiend! En daar ga je.

Hendrik Ibsen (1828-1906) heeft deze innerlijke personifiëring als uitgangspunt genomen voor zijn klassieker *Spoken*. En het was daarom niet zo verwonderlijk dat dit toneelstuk uit 1881 destijds nauwelijks aandacht kreeg. Het werd weinig gelezen en men vond het maar droog en raar wat hij had geschreven. Men was dit realisme niet gewend en vooral de morele grenzen (zelfdoding, incest, geloof) die Ibsen opzocht met het verhaal en de acteurs leverden hem veel kritiek op. Wat zou ik graag de gezichten van het publiek uit die tijd willen zien als zij de uitvoering van Toneelgroep Amsterdam in de regie van gasregisseur Thomas Ostermeijer nu konden zien. Deze uitvoering van *Spoken* is werkelijk een subliem meesterwerk.

Zelden een toneelstuk gezien dat in

alles perfect is uitgevoerd. Met name het decor is een staaltje van schoonheid. Een ronddraaiend plateau verbeeldt de tijd en laat de eettafel en de salon zien van het huis waarin Hélène Alving na de dood van haar man het verleden wil laten rusten. Alleen het verleden laat zich niet wegsturen en dus spoken gebeurtenissen en herinneringen rond die haar liefdeloze huwelijk weer naar de oppervlakte brengen. Als haar ‘verloren’ zoon dan ook nog thuiskomt en vermeldt dat hij een psychische ziekte heeft die hem helse pijnen bezorgt en die voor hem het bewijs zijn dat het leven hem te veel wordt, is ze terug bij af. Alles verloren: iedereen kent haar verdriet en pijn en er is geen sociale status meer over.

Terwijl de regen de hele voorstelling neerdaalt, ontLOPT zich een spel waarin verhoudingen de dragers zijn van wat Ibsen eigenlijk wilde zeggen. Met name de rol van de dominee, magnifiek gespeeld door Hans Kesting, is de slijpsteen waaraan de menselijke opvattingen over geluk, liefde, trouw en plicht worden blootgesteld. Vooral de discussies met de zoon Oswald Alving in het begin van de voorstelling en die met zijn moeder, zijn van een kwaliteit die als moreel erfgoed be-

houden moeten blijven.

Voortdurend zit je bij deze Ibsen te kijken naar wat er eigenlijk niet gebeurt. Het verhaal is zo saai en tegelijkertijd de boeiende drager van zoveel sociale interactie. Zeker op de manier waarop Ostermeijer het heeft vormgegeven. Dat is in één woord indringend. Filmische landschapsbeelden worden geprojecteerd op in tijd verschuivende panelen en de acteurs gaan duidelijk niet buiten hun boekje. Hoewel de ironische opmerkingen van deze en gene in *Spoken* soms de inhoud wat tegenwerken, is deze Ibsen verreweg de beste Ibsen die ik ooit gezien heb. Chapeau Toneelgroep Amsterdam, met deze schitterende voorstelling over de macht van het kwade geweten.

i ‘Spoken’ van Hendrik Ibsen door Toneelgroep Amsterdam, De Harmonie Leeuwarden, 170 toeschouwers